

10

Cesta za vzdelaním

45 MINÚT

Nosné témy GV:

Vzdelanie

Počas aktivity sa žiaci a žiačky oboznámia s príbehmi detí z rôznych krajín, ktoré opisujú, aké prekážky musia prekonať cestou do školy. Na úvod sa spoločne zamýšľajú nad svojou cestou do školy a oboznámia sa s učivom o mierke mapy. Následne pracujú v skupinách s pracovným listom, prepočítavajú vzdialenosti podľa mierky mapy. Na záver diskutujú o prekážkach, ktoré bránia deťom v školskej dochádzke, a o práve na vzdelanie na Slovensku aj vo svete.

Odporúčané prepojenia s kurikulumom:

- **Zobrazovanie Zeme** – mapa, obsah mapy (grafická mierka mapy);
- **mapovanie Zeme** – mierka mapy;
- **regionálna a humánna geografia** – rozmiestnenie obyvateľstva;
- **prierezová téma** – osobnostný a sociálny rozvoj.

Prínosy pre predmet geografia:

- Žiaci a žiačky vedia určiť dané miesto na mape;
- vypočítajú skutočnú vzdialenosť miest na mape z číselnej alebo grafickej mierky;
- vysvetľujú príčiny nerovnomerného rozmiestnenia obyvateľstva v regiónoch a na Zemi;
- analyzujú rôznorodosť prírodných podmienok na Zemi a ich vplyv na život človeka.

Prínosy pre globálne vzdelávanie:

- Žiaci a žiačky sa oboznámia so životnými podmienkami detí z rôznych krajín;
- identifikujú na základe daných informácií prekážky, ktoré ovplyvňujú školskú dochádzku detí;
- diskutujú o práve na vzdelanie na Slovensku a vo svete;
- rozvíjajú si empatiu a vyjadrujú vlastné postoje k téme vzdelávania.

Pomôcky:

nástenná mapa sveta, nalepovacie papieriky (post-ity), kópie prílohy 1 (jeden až dva príklady pre každého), kópie prílohy 2 (jeden príbeh do skupiny), písacie potreby, pravítko, zošit alebo papier

POSTUP

10 minút

Evokácia

- 1 Opýtajte sa žiakov a žiačok, akú vzdialenosť prejdú denne do školy. Svoje tipy si zapíšu do zošita. Kto meria najdlhšiu alebo najzložitejšiu cestu? Komu trvá najkratšie? Prečo?
- 2 Oznamte, že sa budete venovať učivu o mierke mapy, a zaveste na tabuľu mapu sveta. V prípade, že ide o nové učivo, vysvetlite nevyhnutné základy. Ak už ste učivo preberali, stručne si ho zopakujte.
- 3 Spoločne pracujte s mapou pomocou týchto otázok:
  - Akú mierku má táto mapa sveta?
  - Aké zobrazenie mierok poznáme?
  - Aké typy mierok poznáme? (Mapy malých, stredných a veľkých mierok.)
  - Do akej kategórie patrí mapa, ktorú máme na tabuli?
  - Ako vypočítame skutočnú vzdialenosť podľa mierky na mape?

20 minút

Uvedomenie

- 4 Rozdelte triedu do piatich skupín. Každéj dajte jeden post-it a jeden až dva príklady z prílohy 1. Každá skupina bude pracovať na inom príklade, ale všetci v rámci jednej skupiny na rovnakom. Povedzte im, aby na post-it napísali meno dieťaťa zo svojho príkladu a nalepili ho na mapu na miesto, odkiaľ pochádza.
- 5 Požiadajte žiakov a žiačky, aby sa najskôr pokúsili vyriešiť príklad samostatne. Potom si môžu výsledok porovnať so zvyškom skupiny. Ak niekomu robí výpočet ťažkosť, povzbudte ich, aby si navzájom pomohli. Majú na to 10 minút.
- 6 Ak to niektorí stihnú rýchlejšie, ponúknite im ďalšie pracovné listy z prílohy 1. Zadania môžete kombinovať a vyberať z nich podľa náročnosti.
- 7 Ak žiaci a žiačky potrebujú viac času, nechajte ich pracovať tak dlho, aby vám po ukončení individuálnej práce ostalo aspoň 15 minút do konca hodiny.
- 8 Potom vyzvite jednotlivé skupiny, aby prezentovali výsledky svojich výpočtov. Overte ich správnosť.
- 9 Vráťte sa k mape sveta a skontrolujte, či správne označili krajiny, odkiaľ deti pochádzajú.
- 10 Rozdajte skupinám príbehy detí (príloha 2), ktorých cestu do školy práve vypočítali. Požiadajte ich, aby príbeh prečítali celej triede.
- 11 Nechajte žiakov a žiačky, aby hlasovali, ktoré dieťa má najťažšiu cestu za vzdelaním. Opýtajte sa ich na dôvody: Prečo je to tak? Je dĺžka trasy jediným faktorom? Aké ďalšie okolnosti zohrávajú rolu? Pre Sayanu z Ruska, Mirwaisa z Iraku a Marielu z Peru je cesta náročná najmä pre podmienky súvisiace s podnebným pásmom. Príbeh Ajita z Nepálu môžete využiť na debatu o vrstevniciach a náročnosti terénu. Dôležitú rolu v príbehoch všetkých detí zohráva aj chudoba a životné okolnosti.

Doplňujúca informácia:

Právo na vzdelanie je ľudským právom, ktoré nemôže byť odňaté. Na celom svete však žije až 262 miliónov detí, ktoré nechodia do školy. Znamená to, že jedno z jedenástich detí nie je na základnej škole, hoci by malo byť. Na strednej škole je to každé piate dieťa. Bezplatné vzdelávanie pritom nie je samozrejmé. Len jedna z piatich krajín sveta garantuje bezplatné a povinné vzdelávanie do 12 roku veku.

Zdroj: UNESCO

15 minút

Reflexia

- 12 Na záver hodiny spoločne diskutujte :
- Čo vás na dnešnej aktivite zaujalo?
  - **Ako ste si poradili s počítaním vzdialenosti na mape? Bola táto úloha náročná? Prečo?**
  - **Ktorý príbeh vás najviac prekvapil? Prečo?**
  - Viete si predstaviť, že by ste boli v podobnej situácii? Ako by to ovplyvnilo vašu motiváciu chodiť do školy? Aká budúcnosť by vás čakala?
  - **Malo by mať každé dieťa na svete právo na vzdelanie? Prečo niektoré deti nechodia do školy? Ako môžeme doceliť, aby malo každé dieťa prístup k vzdelaniu?**
  - **Čo nové ste si uvedomili? Čo by ste chceli zmeniť? Čo urobíte?**

Zdroje:

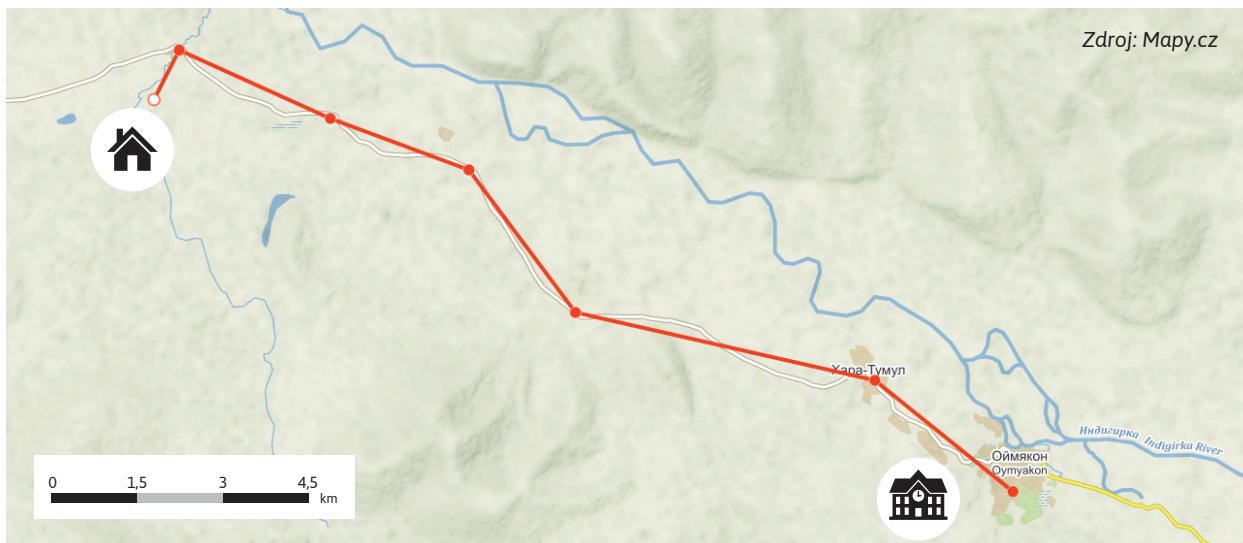
- Most Dangerous Ways To School | NEPAL | Free Documentary. In: Youtube [online]. 2015. [cit. 24. 8. 2020]. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=5HXXJg4vDF8>.
- Most Dangerous Ways To School | PERU | Free Documentary. In: Youtube [online]. 2015. [cit. 24. 8. 2020]. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=rYA8SbqRwt8>.
- SHRESTHA, S.: Bridges replace Dhading's risky tuins. myrepublica.nagariknetwork.com. 2018. [cit. 24. 8. 2020]. Dostupné na: <https://myrepublica.nagariknetwork.com/news/bridges-replace-dhadings-risky-tuins/>.
- UNESCO: What you need to know about the right to education. en.unesco.org. 2018. [cit. 24. 8. 2020]. Dostupné na: <https://en.unesco.org/news/what-you-need-know-about-right-education>.

Príloha 1

1. príklad:

Na mape je znázornená cesta, ktorú Sayana denne absolvuje do školy. Na základe mierky vypočítajte:

- Akú vzdialenosť prejde Sayana denne pešo a akú vzdialenosť precestuje autobusom?
- Ako ďaleko býva od školy?
- Ako dlho jej trvá cesta do školy? Prečo?
- Napíšte na post-it meno dieťaťa a prilepte ho na mapu sveta na miesto, odkiaľ pochádza.

2. príklad:

Na mape je znázornená cesta, ktorú Ajit denne absolvuje do školy. Na základe mierky vypočítajte:

- Akú vzdialenosť prejde Ajit denne pešo a akú vzdialenosť precestuje autom?
- Koľko kilometrov je to dokopy?
- Ako dlho mu trvá cesta do školy? Prečo?
- Napíšte na post-it meno dieťaťa a prilepte ho na mapu sveta na miesto, odkiaľ pochádza.

3. príklad:

Na mape je znázornená cesta, ktorú Mariela denne absolvuje do školy. Na základe mierky vypočítajte:

- Akú vzdialenosť prekoná Mariela každé ráno cestou z domu do školy?
- Akým dopravným prostriedkom sa podľa vás prepravuje? Ako dlho jej to trvá?
- Napíšte na post-it meno dieťaťa a prilepte ho na mapu sveta na miesto, odkiaľ pochádza.

4. príklad:

Na mape je znázornená cesta, ktorú René denne absolvuje do školy. Na základe mierky vypočítajte:

- Akú vzdialenosť prekoná René na ceste z domu do školy?
- Ako dlho mu to podľa vás trvá, ak ide celú cestu pešo?
- Napíšte na post-it meno dieťaťa a prilepte ho na mapu sveta na miesto, odkiaľ pochádza.

5. príklad:

Na mape je znázornená cesta, ktorú Mirwais denne absolvuje do školy. Na základe mierky vypočítajte:

- Akú vzdialenosť prejde Mirwais denne pešo do školy?
- Ako dlho mu to podľa vás trvá?
- Napíšte na post-it meno dieťaťa a prilepte ho na mapu sveta na miesto, odkiaľ pochádza.

Príloha 2

---

1. príbeh

Ahoj, volám sa Sayana, mám 8 rokov, žijem v Rusku. Bez ukončenia školy si nebudem môcť nájsť žiadnu prácu. Chcela by som sa stať veterinárkou, pretože mám veľmi rada zvieratá. Zima u nás trvá od októbra do apríla, priemerná teplota je vtedy - 40 °C a do - 55 °C sme povinní chodiť do školy. Ak je teplota nižšia, môžeme ostať doma. V takejto zime nosím štyri vrstvy oblečenia, dve bundy a dva páry rukavíc, čiapku a šál. Často mi s obliekaním musí pomáhať mama. Z farmy, kde bývam, idem 20 minút pešo lesom na zastávku školského autobusu. Všade je kopa snehu. Pri kráčaní mi zamrznú mihalnice aj nosné dierky. Autobus nesmiem zmeškať, lebo ide len jeden a čaká krátko. Ak by ostal stáť dlhšie, hrozí, že mu zamrzne olej a benzín alebo zapadne do snehu. Ak mešká, čakáme najviac 20 minút a potom sa musíme vrátiť domov, aby sme nezamrzli. Nemám rada cestu autobusom, lebo je špinavý, prehriaty a hučí v ňom hudba. Nemám však inú možnosť. Vyučovanie sa začína o 8:30 a trvá asi 5 hodín.

2. príbeh

Ahoj, volám sa Ajit, som z Nepálu. Chcel by som byť pilotom, a preto som rád, že môžem chodiť do školy. Pochádzam z vysokohorskej dediny Kumpur, kde žije len osemnásť rodín. Škola sa začína o 10:00, ale cesta mi trvá viac ako 2 hodiny. Najskôr idem sám pešo. Pri rieke Trishuli sa stretávam s deťmi z iných fariem. Kedysi sme sa museli ponad rieku previesť v koši, ktorý visel na starom zhrdzavenom lane. Volal sa tuín. My starší sme pomáhali tým mladším ako prievozníci. Ručne sme posúvali kôš ponad divokú rieku a bežali pri tom po lane. Mnohokrát sme sa báli, že sa utopíme, keď sa šmykneme alebo sa kabína zasekla. Často sme prišli do školy neskoro a dostali za to trest. Našťastie, nedávno cez rieku postavili most. Na druhom brehu je veľmi rušná cesta, kde stopujeme. Ak nám niekto zastaví, o 10 minút som v škole.

3. príbeh

Ahoj, som Mariela, pochádzam z Peru. Chcela by som byť lekárkou. Do školy chodím veľmi rada. Bývame na plávajúcich ostrovoch na jazere Titicaca. Do školy chodíme so sestrou spolu v člne, ktorý veslujem sama. Naučila som sa to ako päťročná. Počasie v okolí jazera je nepredvídateľné, rýchlo sa mení. Cestu nám často komplikuje vietor. Vtedy je veslovanie namáhavejšie. Vietor môže loďku odviať alebo aj prevrhnúť. Tiež si musíme dávať pozor, aby sme sa nezrazili s inými loďami, najmä s motorovými člmi. Cestou vyzdvihneme štvorročného Henryho a odvezieme ho na ostrov so súkromnou škôlkou. Do školy prídeme hodinu pred vyučovaním. Využívame ju každý deň na to, aby sme sa naučili plávať. Ak žijete na jazere, je to otázka prežitia. Voda má len 12 stupňov a treba sa z nej dostať čo najrychlejšie von.

4. príbeh

Ahoj, volám sa René a chodím do siedmej triedy na základnej škole v obci Svinia. Ešte neviem, či chcem študovať. Stredná škola je až v Prešove, a to je dosť ďaleko. Bývam v Kojaticiach, asi dva a pol kilometra od školy. Každé ráno chodím pešo, lebo mama hovorí, že vozit' sa je luxus a peniaze potrebujeme na iné veci. Cesta mi trvá približne pol hodiny. Od našej osady po prvé domy v dedine nevedie normálny chodník, takže keď prší, som celý od blata. Potom kráčam po asfaltke, čo vedie priamo do Svinej. Autá tu jazdia rýchlo a cesta je úzka, bojím sa, aby ma nezrazili. Do školy chodím rád, ale keď je zlé počasie, nechce sa mi. Nemáme doma oblečenie do dažďa alebo snehu a keď premoknem, je mi potom celý deň v škole zima. Niekedy by som radšej zostal doma aj preto, že ma zastrašujú chalani z dediny. Nemajú nás Kojatičanov radi. Radšej idem do školy s kamarátmi, spolu nám cesta ubehne rýchlejšie.

5. príbeh

Ahoj, volám sa Mirwais a mám 9 rokov. Žijem v Iraku a chodím do základnej školy v oblasti Tel Afar. Chcel by som študovať aj na strednej škole ako môj starší brat, ale rodičia na to nemajú peniaze. Staršie sestry už do školy nechodia, ostávajú doma. Sú tomu aj rady. Mávali často zdravotné problémy, pretože v našej škole nie sú toalety pre dievčatá. Cesta do školy mi trvá približne dve hodiny. Chodím skoro ráno, keď ešte nie je príliš horúco. Cez deň tu býva aj 50 °C. Častokrát ma po ceste kontrolujú vojaci, pretože hranice medzi Kurdistanom a Irakom sa menia doslova cez noc. Pozor si musím dávať aj na míny, lebo niektoré územia z nedávnych bojov ešte nie sú spoľahlivo označené. Do školy prídem o ôsmej a učím sa dve hodiny. Potom majú vyučovanie moji mladší súrodenci, tiež dve hodiny. Detí je veľa a učiteľov málo, preto sa učíme na zmeny, šesť dní v týždni. V triede je nás približne päťdesiat. Pre horúčavu končí škola o 13:00 a my sa vydávame na cestu domov. Pravda, platí to len vtedy, keď netreba zbierať úrodu. Vtedy ostávame doma pomáhať rodičom a do školy nechodíme.